Poučení dárce krve

Transfuzní oddělení
Fakultní nemocnice Královské Vinohrady

I. OHROŽENÍ PŘÍJEMCE KREVNÍ TRANSFUZE

Léčba krví a krevními složkami přináší příjemci transfuze kromě pozitivního léčebného účinku také riziko přenosu infekční choroby od dárce krve. Krví přenosných infekcí je celá řada, z praktického hlediska jsou však nejvýznamnější infekční žloutenka typu B, infekční žloutenka typu C a AIDS.

Riziko přenosu infekce se snažíme snížit: **a) výběrem dárce**
b) vyšetřením odebrané krve

ad a)Výběr dárce krve

Příklady rizika výskytu nemoci přenosné krví (dárce se vyřazuje trvale nebo dočasně po ukončení dané aktivity nebo zákroku)

Vyřazení na 4 měsíce

• rizika vázaná na sexuální aktivity – vyřazuje se každá osoba,která
měla v posledních 4 měsících chráněný nebo nechráněný anální pohlavní styk s novým sexuálním partnerem
měla v posledních 4 měsících více než jednoho sexuálního partnera a měla chráněný nebo nechráněný anální pohlavní styk alespoň s jedním z nich
poskytla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk za peníze, drogy nebo jinou protihodnotu
měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která byla kdykoli v minulosti pozitivně testována na přítomnost viru HIV
měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která poskytla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk za peníze, drogy nebo jinou protihodnotu
měla chráněný nebo nechráněný pohlavní styk s osobou, která užívá injekčně podávané drogy nebo jiné injekčně podávané léčivé přípravky nepředepsané lékařem
užila jakýkoli perorální (podávaný ústy) léčivý přípravek k prevenci přenosu infekce HIV, tj. k antivirové preexpoziční profylaxi (PrEP) nebo postexpoziční profylaxi (PEP
podstoupila léčbu pro pohlavní nemoc(kapavka)

- pokousání zvířetem
- transfuze (podání transfuzního přípravku) v ČR, v zahraničí po roce 1996
- endoskopické vyšetření (např.kloubů – artroskopie, žaludku – gastroskopie, střev – kolonoskopie, močových cest – cystoskopie, dýchacích cest - bronchoskopie)
- operace
- tetování, propichování uší, body piercing, akupunktura apod.
- úzký kontakt se nemocným s infekční žloutenkou (společná domácnost, sex.kontakt)
- potřísnění sliznice nebo poraněné kůže infekčním materiálem
- pobyt v nápravném zařízení (vězení)

Vyřazení na 12 měsíců

- toxikomanie a alkoholismus – po vyléčení

Vyřazení na 2 roky

- osoba, která užila jakýkoli léčivý přípravek v injekční formě k prevenci přenosu infekce HIV, tj. k antivirové preexpoziční profylaxi (PrEP) nebo postexpoziční profylaxi

Trvalé vyřazení

- v případě rodinného rizika Creutzfeldt-Jakobovy nemoci a rizika jejích variant (vCJD = BSE, TSE)
- pobyt ve Velké Británii nad 12 měsíců v letech 1980 – 1996 (teoretické riziko variantní Creutzfeld-Jakobovy nemoci)
- transfuze – podání transfuzního přípravku v zahraničí před rokem 1996
- léčba přípravky lidského původu např. pro růstové a vývojové poruchy (lidský růstový hormon)
- transplantace s použitím štěpu zvířecího původu, transplantace s použitím tkáně nebo buněk lidského původu v případě tvrdé pleny mozkové, ušního bubínku nebo rohovkového štěpu
- užívání injekčních drog, steroidů nebo hormonů nepředepsaných lékařem (i v minulosti)

Pokud patříte do některé z uvedených skupin, krev, prosím, nedávejte !
Máte právo klást otázky týkající se odběru a právo kdykoliv od odběru ustoupit.

V případě pochybností se poraďte s lékařem transfuzního oddělení nebo přistupte k samovyloučení.

Samovyloučení:

Pokud dodatečně získáte nejistotu či pochybnosti o bezpečnosti Vám odebrané krve či krevní složky, prosíme, sdělte tuto skutečnost písemně nebo telefonicky pracovníkům transfuzního oddělení, ve kterém byl odběr proveden.
Pokud si do 24 hodin uvědomíte závažný důvod, pro který by **neměla** být Vaše krev použita, zavolejte, prosím, na tel. č. 267163062 nebo 267162645 v době od 7.00 hod do 13.00 hod. v pracovní dny.
Můžete se take rozhodnout o sebevyloučení po dobu pobytu na TO. K tomu je na TO u šatny k dispozici uzamykatelná schránka, do které můžete vhodit informaci o Vašem rozhodnutí sebevyloučení.

Další rizika

Příjemce transfuze může být ohrožen i některými **léky, které dárce krve užívá nebo užíval.**
Dlouhodobě jsou z dárcovství vyřazení lidé, kteří užívají některé léky (tablety, injekce) na léčbu akné, lupénky, vypadávání vlasů, zbytnění prostaty. Týká se to léků – isotretinoin (např. Accutane, Roacutanne, Aknenormin), etretinat (Tegison, Tigason), acitretin (např. Neotigason), finasterid (napr. Finex, ,Propecia, Proscar, Penester , Adafin, Andorfin, Finard, Gefin, Milten), dutasterid (Avodart, Dustar, Dutalan).
Délka vyřazení dárce závisí na léku a na způsobu podávání.

Riziko přenosu infekce zvyšuje **pobyt v některých zemích**. Za rizikový se považuje pobyt v tropických zemích s výskytem malárie, Chagasovy choroby, horečky Q, pobyt v zemích se zvýšeným výskytem infekčních nemocí (např. infekční žloutenky aj.), pobyt nad 12 měsíců ve Velké Brotánii v

letech 1980-1996 (teoretické riziko variantní Creutzfeldt-Jakobovy choroby)

ZMĚNA ZDRAVOTNÍHO STAVU PO ODBĚRU

Pokud v období 7 dní po odběru došlo u vás k rozvoji infekční choroby, která by mohla ohrozit příjemce transfuse, informujte, prosíme, zařízení transfuzní služby.

Rizika pro příjemce snižuje

1) Bezpříspěvkové dárcovství

riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud není dárce motivován přímým finančním prospěchem

Proto dáváme přednost bezpříspěvkovému dárcovství .

2) Pravidelné dárcovství

riziko přenosu infekční nemoci na příjemce je nižší, pokud je dárce vyšetřen opakovaně **Proto se obracíme na dárce s výzvou, aby krev nebo její složky darovali pravidelně.**

ad b) Vyšetření odebrané krve

Kromě vyplnění dotazníku, laboratorní kontroly a vyšetření lékařem (pohovor), vyšetřujeme každou odebranou krev (plasmu, krevní destičky) na přítomnost známek infekce:

HBV (žloutenka B)
-HCV (žloutenka C)
-HIV (původce AIDS)
-syfilis (lues)

V případě nevyhovujících výsledků laboratorních vyšetření budete informován.
I přes uvedený způsob vyšetření nejsme schopni zaručit příjemci krve naprostou bezpečnost (např. Proto, že test může být založen na průkazu protilátek a dárci může "trvat" několik týdnů, než protilátku po "nakažení " vytvoří).
Spolupráce s dárcem a naprostá důvěra má tedy zásadní význam.Údaje o zdravotním stavu dárce udržujeme v jeho dokumentaci a při zachování zásad lékařského tajemství poskytujeme část z nich do Národního registru transfuzní služby.
Vám odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.
Průkaz infekce dárce HIV, HBV, HCV nebo jiných závažných krví přenosných infekcí jsou důvodem vyloučení dárce z dalšího dárcovství.

II.RIZIKO PRO DÁRCE KRVE

Odběr krve či krevních složek ne zcela zdravému dárci.

Odběr krvemůže poškodit ne zcela zdravého dárce, proto provádíme základní vyšetření, která slouží k všeobecnému posouzení zdravotního stavu dárce. Všechny abnormální nálezy jsou dárci oznámeny. Při plánovaném odběru plazmy na přístroji („plazmaferéza“) nebo krevních destiček pomocí separátorů krevních složek, laboratorní i klinické vyšetření rozšiřujeme. Za dočasné nebo trvalé vyřazení z dárcovství odpovídá lékař transfuzního zařízení. O důvodech dočasného nebo trvalého vyřazení z dárcovství je dárce informován.

Nežádoucí reakce na odběr:

Jako nežádoucí reakce na odběr (komplikace) se může objevit:

-krevní výron, modřina (špatný vpich, krvácení do podkoží po vpichu). Riziko této komplikace lze snížit řádným stlačením místa vpichu po odběru (alespoň 10 minut)

-celková reakce, mdloby, které jsou způsobeny ne dost rychlým přizpůsobením krevního oběhu změnám při odběru nebo nepřiměřenou psychickou reakcí.
Ke mdlobě dochází nejčastěji u dárců hladovějících, unavených a při příliš rychlém opuštění odběrového křesla.

-u přístrojových odběrů (kde je krev mimotělně smísena s protisrážlivým roztokem), může dojít vlivem kolísání hladiny vápníku k drobným svalovým záškubům (obvykle trnutí jazyka, mravenčení rtů apod.), pokud by nebyl vápník podán (dáváme vypít rozpuštěnou šumivou tabletu) nebo rychlost odběru upravena, mohlo by dojít i k větším křečím.
Důležité je, aby dárce byl řádně poučen a hlásil již první příznaky (zcela výjimečně by mohlo dojít k podobným komplikacím i z jiných příčin, zásady jejich prevence i průběh jsou obdobné).

Nežádoucí reakce na odběr se může objevit až po opuštění zařízení transfuzní služby. Pokud taková situace nastane, informujte, prosíme, pracovníky transfuzního oddělení.

Všechen materiál používaný k vlastnímu odběru krve i k odběru krve k laboratornímu vyšetření je zásadně na jedno použití. Každý vpich provádí zaškolený personál.

Žádné riziko přenosu jakékoliv krví přenosné infekce na dárce nehrozí!

III. PRÁVA DÁRCE

Dárce má právo:

- klást dotazy ohledně darování krve a okolností odběru
- kdykoliv změnit své rozhodnutí a od odběru ustoupit.
- na soukromí při pohovoru s lékařem či jiným pověřeným pracovníkem a během klinického vyšetření
- na informace o významu dobrovolného a bezpříspěvkového dárcovství
- na informaci o tom, že odebraná krev a její složky budou použity uvedeným způsobem, jen pokud splní kcriteria bezpečnosti a jakosti
- na podrobné vysvětlení metody a typu odběru krve a/nebo jejich složek včetně možných rizik spojených s odběrem
- na vysvětlení důvodů, které darování brání pro možné ohrožení zdravotního stavu dárce nebo příjemce transfuzního přípravku
- vědět jaké jsou možnosti dalšího zpracování a využití krve a krevních složek
- vědět o způsobech předodběrového vyšetření (laboratorního a klinického) a o povinných vyšetřeních, kterým je podrobena darovaná krev. Každý odběr je vyšetřen testy na HIV, žloutenku typu B a C, syfilis a screening protilátek proti erytrocytům. Odebraná krev a její složky budou použity pouze v případě, že budou vyhovovat požadavkům na jejich bezpečnost a jakost.
- na informace o svém zdravotním stavu a výsledku povinných laboratorních vyšetření. V případě nálezu nevyhovujících výsledků bude informován.
- na ochranu před zneužitím jakýchkoliv informací týkajících se darování jeho krve a jeho zdravotního stavu.
- na informaci o uchovávání osobních dat a dalších údajů o zdravotním stavu a o jejich ochraně před zneužitím dle platných zákonů. Podepsáním dotazníku souhlasíte s tím, že budou Vaše osobní údaje sděleny subjektům ČČK pro potřeby odměňování dárců. Tento souhlas lze odvolat přes právní odbor FNKV, protože tento souhlas nesouvisí se zpracováním krve a použitím pro léčebné účely.

Transfuzní oddělení má konečnou odpovědnost za jakost a bezpečnost odebírané krve a krevních složek, proto má právo definitivně rozhodnout o přijetí či vyřazení dárce.

Právo příjemců transfuze na ochranu jejich zdraví převažuje nad jakýmikoli jinými skutečnostmi, včetně přání jednotlivce darovat krev. Darování krve se nepovažuje za „lidské právo“.

Vedle pokladny je schránka na Vaše připomínky, návrhy apod. Můžete také využít naši e-mailovou adresu darci@fnkv.cz

Transfuzní oddělení FNKV 1.7.2024